

THE ROMANIAN PSALM BETWEEN TRADITION AND MODERNITY

Carmen OPRIȘOR, Associate Professor, PhD, "Lucian Blaga" University of Sibiu

Abstract: In the present study we analysed the evolution of psalms in the Romanian literature. We focussed on the work of three most important poets who have contributed to the modernization of this poetical form. Dosoftei was a metropolitan bishop from the mediaeval times, a very learned man whose work is remarkable because of his skill in making verses, and his ability in adapting a foreign text to the specific of our literature. Tudor Arghezi is an excellent psalmist of the 20th century who had a huge imaginative power. Doinaș belongs to the beginning of the postmodern era. Unlike the mediaeval Ages, when in the poetic imaginary there was a direct communication between Heaven and Earth, in the post nietzschean times, the poets suffer from the bitterness caused by the tragic condition of man who has to live in an deserted place where God withdrew from the world.

Keywords: psalm, poetry, faith, search, divinity.

În poezia românească, pentru că asupra acesteia ne vom opri în articolul de față, psalmul a cunoscut o evoluție demnă de urmărit, din epoca medievală, când psalmii s-au impus în creația noastră cultă și până în pragul perioadei postmoderne, când acest tip de poezie este încă preferat de poezii români.

Doar asupra operelor lui Dosoftei, Arghezi și Doinaș ne-am oprit, întrucât contribuția lor la dezvoltarea acestei forme poetice a fost cu adevărat remarcabilă. Nu mai puțin importanți sunt psalmii scriși de Macedonski, Voiculescu sau Blaga, poeți care au excelat prin rafinamentul versurilor și prin noutatea viziunii poetice, însă opera acestora din urmă constituie obiectul altui studiu.

Ne-a interesat să urmărim cum a evoluat relația dintre psalmist și divinitate de-a lungul vremii. Dacă pentru omul medieval, cerurile erau încă deschise și în imaginarul poetic al acestor creatori comunicarea cu divinul mai era posibilă, în epoca modernă, postnietzscheană, când *Dumnezeu a murit*, punțile de comunicare dintre transcendent și imanent se rup, iar omului nu îi rămâne decât să își deplângă condiția tragică, rezumată de Arghezi în versurile:

„De când s-a întocmit Sfânta Scriptură / Tu n-ai mai pus picioru-n bătătură / Și anii mor și veacurile pier / Aici sub tine, dedesubt, sub cer”.

Cu toate acestea, psalmistul arghezian își continuă cu îndârjire căutarea, oricât de dureroasă ar fi absența vreunui răspuns din partea divinului. În zorii perioadei postmoderne, Doinaș tratează tema Absenței lui Dumnezeu din lume fie în registru grav, fie parodic sau ironic, paleative prin care poetul caută să evadeze din fața angoasei provocată de neant.

Primul nume pe care se impune în literatura noastră este Dosoftei, învățatul mitropolit care „a perceput sensurile poetice originare ale Psalmilor”¹, căutându-le echivalențe românești și întemeind o tradiție în lirica noastră.

De-a lungul vremii, psalmii reflectă legătura dintre credincios și divinitate, relație care evoluează pe coordonate marcate de modul în care omul epocii respective se raporta la mediul său social, dar și la univers. Mai exact, mentalitatea unei epoci este determinată de anumite structuri sociale, dar și de cele mai importante doctrine filozofice care circulă în vreme.

În perioada medievală, raportul ierarhic suveran – vasal a dezvoltat un tip de literatură în care discursul religios a avut un rol deosebit de important. Dumnezeu este atotputernic în ceruri, așa cum suveranul unei țări deține puterea deplină asupra supușilor săi. Psalmistul se plasează în postura unui supus al lui Dumnezeu, în fața căruia devoțiunea lui este totală. De la stăpânul său din ceruri, psalmistul așteaptă milă și călăuzire care să îl ajute în a-și întări credința. Psalmistul își recunoaște condiția umilă de om care, fără credința în Dumnezeu său, își pierde cu ușurință calea și se poate adânci în păcat. Psalmistul își dorește să nu piardă ocrotirea Domnului căruia, dacă i-a greșit, îi cere îndurare și acceptă până și cele mai grele jertfe pentru a obține iertarea și lepădarea de păcate. Setea de mântuire, setea de contopire cu divinul este omniprezentă în psalmii lumii antice. Relația dintre psalmist și divinitate în timpurile străvechi și în perioada Evului Mediu presupune supunerea, devoțiunea necondiționată, în fața căreia Domnul îi acordă credinciosului iertarea sau ajutorul, în funcție de rugăciunea invocată în psalm.

„Psalmul este liniștirea sufletului, dătător de pace, căci el potolește cugetele furtunoase și învăluitoare, ogoește turburarea sufletului și pune frâu neînfrânării”². Gama sufletească a psalmilor este variată, psalmii sunt, fie de mulțumire, de iertare, „dovezi de mântuire spirituală”, „acte de conștientizare a deșertăciunilor omenești, muștrări ale conștiinței opresată de păcatele lumii”, culminând cu „omagiul perfect al prezenței și puterii lui Dumnezeu”³.

Ceea ce dorim să subliniem în studiul de față este că psalmistul epocii antice trăiește într-o relație de comunicare cu divinul. Acesta își manifesta la tot pasul încrederea în puterea Celui din Înalt, iar, prin mărturisirea păcatelor, psalmistul era convins că Domnul îi dă ascultare și că, prin jertfă și căință, își poate redobândi condiția de dinainte de păcat. Psalmul 50 al lui David este ilustrativ în acest sens. Păcatele lui au fost grele și, prin urmare, umilința lui îi trădează remușcarea, după cum amploarea jertfelor aduse caută să potolească urgisirea din partea divinului, aducându-i mântuirea:

„Că de-ai pofti jărtvă, ț-aș aduce, / ce jărtvele de ars nu-ț par dulce. / Lui Dumnezeu jărtva ceea place / Cu sufletul înfrânt ce s-a face”⁴.

Legătura strânsă dintre divin și psalmist se concretizează în setea de divin manifestată de cel dintâi în versuri de o rară expresivitate poetică:

¹ Aureliu Goci, *Dosoftei și începuturile poeziei românești*, în volumul: *Dosoftei, Psaltirea în versuri*. Ediție, postfață, tabel cronologic, referințe critice de Aureliu Goci. București, Editura 100+1 Gramar, 1998, p.290

² Sf. Vasile cel Mare, apud Aureliu Goci, *op. cit.*, p.292

³ Aureliu Goci, *op. cit.*, p.292

⁴ Dosoftei, *Psaltirea în versuri*, Ediție, postfață, tabel cronologic, referințe critice de Aureliu Goci. București, Editura 100+1 Gramar, 1998, p. 100. Toate citările din psalmii lui Dosoftei se vor face din această ediție.

„În ce chip dorește cerbul de fântână, / Cându-l strânge setea de-l arde-n plămână, / Suflul meu, Doamne, așa te dorește, / Cu sete aprinsă, de mă vestezește”.

(Psalmul 41)

S-a vorbit până în prezent de importanța pe care opera lui Dosoftei o are în evoluția literaturii române. Apariția *Psaltirii* nu s-a produs însă pe un teren gol. Psalmii, cultivați din încă din vechime, au continuat să stârnească interesul poeților din mai multe culturi europene ale Evului Mediu. Ei își trag numele de la instrumentul muzical cu care împăratul David acompania textele recitate. Acest instrument purta numele de *psaltiron* și de aici provine și cuvântul „psaltire”, cartea ce reunea totalitatea psalmilor care i-au fost revelați nu doar lui David, ci și lui Asaf, Ezechiel sau Moise. Faptul că versurile erau însoțite de muzică nu era întâmplător, întrucât armonia dintre muzică și liriecă potențează trăirea, facilitându-i omului apropierea de transcendent.

În perioada medievală, „ideea de a versifica psalmii și de a-i așeza pe melodii pentru a fi cântați în biserici, în reuniuni, în case, a pornit de la calvinistii francezi”⁵.

Istoricul literar Nicolae Cartojan susține că numele lui Clement Marot a rămas celebru în epocă pentru rafinamentul cu care a versificat 50 de psalmi. În spațiul culturii polone, Jan Kochanowski îi urmează exemplul, traducerile sale remarcându-se prin valoarea artistică deosebită. Presupunem că versurile poetului polon i-au fost cunoscute lui Dosoftei care păstrează în prelucrările sale ritmica din poeziile lui Kochanowski. Dosoftei rămâne un inovator, chiar dacă, recent, există voci care ridică problema originalității operei în funcție de care se poate judeca aportul ei la dezvoltarea unei culturi. Chestiunea rămâne delicată, însă meritele lui Dosoftei nu sunt cu nimic diminuate. De pildă, Alexandru Mușina încearcă să demonteze ideea învățată în școală cum că psalmii lui Dosoftei ar reprezenta un „moment esențial în istoria literaturii noastre”, după care, ceva mai târziu, susține că nu se poate să nu luăm în seamă cuvintele lui Kogălniceanu, potrivit căruia „traducțiile nu fac o literatură”. *Psalmii*, continuă criticul, „nu sunt, totuși, ai lui Dosoftei, ci ai lui David”, însă, de aici înainte, remarcă pe care o face în paranteză este edificatoare pentru că repune în drepturi valoarea operei lui Dosoftei: „(Multă vreme am trăit cu impresia că, de fapt, Dosoftei a scris *alți psalmi*; pornind, desigur de la modelul biblic, ceva în genul „*Sonetelor*” lui Voiculescu)”⁶.

Aici, este necesar să intervenim cu câteva precizări. În primul rând, în perioada de care vorbim, discursul religios are, în literatura noastră, o pondere covârșitoare, beletristica urmând a se dezvolta ceva mai târziu. Pentru omul medieval, lectura textelor sacre era prioritară, astfel că răspândirea învățăturilor acestora era socotită ca un act care îi făcea onoare celui care se preocupa de studiul și de popularizarea lor. Transpunerea în versuri a psalmilor biblici, practică în mai multe locuri din Europa, reprezintă și o timidă orientare înspre cultivarea de noi forme literare, în care învățătura creștină era prezentată publicului într-o formă mai îngrijit lucrată, mai expresivă, menită a dezvolta și rafina gustul publicului din vreme. Numai că, de aici și până la discuția legată de originalitate și de realizarea de producții cu caracter exclusiv literar este o cale mai lungă. Pentru oamenii societății medievale, importantă era cunoașterea

⁵ Nicolae Cartojan, *Istoria literaturii române vechi*, București, Editura Minerva, 1980, p. 205

⁶ Alexandru Mușina, *Supraviețuirea prin ficțiune*, Brașov, Editura „AULA”, 2005, p.8

și răspândirea conținutului religios al unei lucrări și mai puțin relevante erau datele privitoare la autorul lor. Ba mai mult, în epoca la care ne referim, istoricii au constatat că se scriau texte de către autori care preferau să rămână anonimi și care se foloseau de numele sonore ale unor mari învățați ai bisericii doar pentru a garanta textului lor o mai rapidă și mai largă răspândire.

Dacă, la nivel tematic, Dosoftei nu se comportă ca un inovator, în schimb, la nivelul artei prozodice, contribuția sa este una decisivă pentru dezvoltarea poeziei noastre. El a realizat alternări metrice în cadrul aceleiași strofe și a mizat pe efectele produse de alternarea versurilor lungi cu cele scurte, cum se întâmplă în cadrul psalmului de mai jos:

„Fiii lumii și-au ieșit din omenie, / Le sunt dinții lănci cu ostii de mânie / Slobozâte, și li-i limba spată iute / Ascuțată-n două rosturi ca pre cute, / Dinții să li să jimbească / Și limba să să tâmpească”.

(Psalmul 55)

Autohtonizarea elementelor geografice este un alt element de originalitate pe care îl aflăm în *Psaltirea* lui Dosoftei. Această „naționalizare a mesajului”, după cum o numește Aureliu Goci, este gândită în sopol creșterii receptării textului în mediul în care a fost tradus. Dosoftei introduce termeni precum *puhoaie, negură, cerbi, colivă*, care, deși nu existau în textul original, le sunt familiari publicului românesc. Nicolae Cartoian pomenește de inserarea notelor de „culoare locală în tema biblică”⁷, după procedeul pictorilor proimitivi ai Renașterii. Pe lângă talentul extraordinar de versificator, Dosoftei ne dezvăluie și „o calitate deopotrivă de extraordinară a scriiturii, pe o gamă care cuprinde suavul, grotescul, delicatețea, vigoarea, muzicalitatea, plasticitatea, solemnitatea, pamfletul, rugăciunea, hula, sfiosul, sentențiosul, plângerea ori bucuria”⁸.

Dosoftei și-a dovedit talentul și în potrivirea de rime, căutând cuvinte cu diferite valori gramaticale din a căror rimare, poetul obținea și o melodicitate aparte:

„Valurile nalte și spume de mare / Îmblă peste tine de n-au așezare. / A sa milă Domnul zua ț-va trimite, / Și noaptea te roagă la dâns înainte”.

(Psalmul 41)

El a reușit să îmbine armonice elemente din cultura străină cu ceea ce este definitoriu pentru spiritul nostru național.

De asemenea, între psalmist și divinitate legătura este atât de strânsă încât setea de divin și presimțirea ființei umane de a fi fost lăsată în uitare cauzează o suferință într-atât de mare încât duce la uscarea trupului:

„Ochii miei de groază să-ntristează, / În toate părți căutând să te văd. / Din fire slăbii, vintrele-m sacă, / Sufletul, mișelul, ce-a să facă?”.

(Psalmul 30)

Tot așa, regăsirea sprijinului sacru este exprimată în versuri în care psalmistul exultă la regăsirea sa în preajma ocrotirii divine:

⁷ Nicolae Cartoian, *op. cit.*, p.207

⁸ Nicolae Manolescu, *Istoria critică a literaturii române. I*, București, Editura Minerva, 1990, p.15

„Înălțate-voi, Doamne, cu multă plecare, / Că-mi trimiți sprijineală, de n-am lunicare. / (...) Tu m-ai scos de la iadul ce n-are lumină, / M-ai luat de la ceia ce pogoară-n tină”.

(Psalmul 29)

În lirica argheziană, vocea psalmistului se pierde în pustiu, după cum afirmă Nicolae Balotă. Patosul acestora se datorează faptului că „monologul nu ajunge niciodată să devină dialog”, poetul asumându-și „condamnarea la singurătate”⁹.

Un aspect al operei sale ne atrage atenția în mod deosebit. Disputa dintre critici privitoare la credința sau necredința poetului nu este relevantă atâta timp cât urmărim strict relația, extrem de complicată, dintre psalmist și divinitate. Legătura dintre omul arghezian și Dumnezeu pe care nu încetează să-l caute implică o serie de nuanțe, sesizabile însă numai la o lectură atentă. Mai întâi, psalmistul declamă: „*Eu, totuș, slugă veche a Domnului rămân*”, fără ca prin opera sa să îl putem încadra în rândul poezilor mistici precum Tereza de Avila, Pseudo-Dionisie Areopagitul, Angelus Silesius și alții. De asemenea, nici prin detaliile de viață pe care le aflăm în biografia lui, atât cât se cunoaște din ea, nu găsim date suficiente pentru a vedea în Arghezi un om înclinat spre viața religioasă.

Arghezi a scris psalmi, fie ei în versuri sau în proză, din tinerețe și până în pragul morții, semn că relația cu divinul a constituit o preocupare constantă în opera sa. Tema psalmilor lui rămâne *căutarea*, tânjirea după *semnul* pe care îl așteaptă să vină din partea divinului.

„Relația Psalmistului cu Domnul este aceea a omului cu semnul. Relație funciar ontică și abia în subsidiar gnoseologică”¹⁰.

Dilema argheziană se conturează încă din primii psalmi scriși în tinerețe și nu se va soluționa niciodată:

„*Te drămuiesc în zgomot și-n tăcere / Și te pândesc în timp, ca pe vânat. / Să văd: ești șoimul meu cel căutat? / Să teucid? Sau să-nngenunchi a cere*”¹¹.

(Psalmul 6, *Te drămuiesc în zgomot și-n tăcere*)

Etapa istorică în care Arghezi își scrie poezia este una în care filozofii postulează ideea morții lui Dumnezeu, după celebra afirmație a lui Nietzsche. Pascal ne amintește și el că transcendența e goală și că omul a rămas singur într-un spațiu inospitalier dincolo de care nu s-ar mai găsi nimic. Poetul îl caută pe Domnul într-o lume care, structural, l-a pierdut, însă căutarea lui nu-și pierde niciodată din înverșunare. Monologul său răsună în deșert, dar el caută *Ființa* acestui semn, nădăjduind la o manifestare concretă a divinului. Răspunsul pe care îl primește este doar tăcerea care „consemnează neputința de a da cuvântului o ființă, alta decât cea a poeziei”¹².

Poetul nu deznădăjduiește, el țâșnește către cerul ferecat când năvalnic și provocator, când umil, așteptând revelația, cu prețul oricărui sacrificii.

⁹ Nicolae Balotă, *Opera lui Tudor Arghezi*, București, Editura Eminescu, 1997, p.149

¹⁰ *Ibidem*, p.154

¹¹ Tudor Arghezi, *Versuri*, București, Editura Cartea Românească, 1980, p.45. Toate citările ulterioare se vor face din prezenta ediție.

¹² Nicolae Balotă, *op. cit.*, p.154

Când se revoltă, poetul se măsoară cu ființa divină de pe poziții de egalitate, intenționând ca provocarea să stârnească mânia Celui de Sus. Provocarea se face fie prin sfidare fie prin păcat, toate acestea devenind căi prin care poetul încearcă să forțeze revelația celui din Nepătruns. Lupta pe care psalmistul arghezian o poartă nu aduce niciun biruitor, în pofida perseverenței și îndârjirii sale.

„*Sunt vinovat că am râvni / Mereu numai la bun oprit*”, recunoaște poetul în cel de-al doilea psalm în care el își reneagă condiția comună de om și își reclamă dreptul de a cere mai mult divinității prin faptul că și-a oțelit voința și a dovedit o putere de îndurare ce trece mult peste limitele umanului:

„*În blidul meu, ca și în cugetare, / Deprins-am gustul otrăvit și tare. / Mă scald în gheață și mă culc pe stei. / Unde dă beznă, eu frământ scânteii*”.

(Psalmul 2, *Sunt vinovat că am râvni*)

Poetul se privește pe sine ca unul care *s-a născut pieziș*, aparte de condiția celorlalți, însă apăsător de greul unui blestem: acela de a-și fi asumat sarcina de a îndura suferințe dincolo de suportabilitatea omenească.

Cu toate că psalmistul se lovește de zidul tăcerii atunci când își înalță privirea spre Tăria cea încremenită, el reia căutarea cu obstinație până în cel din urmă ceas:

„*Tâlhar de ceruri, îmi făcui solia / Să-ți jefuiesc cu vulturii Tăria.*”

Numai că nici temeritatea lui fără seamăn nu tulbură tăcerea de dincolo de lume:

„*Dar eu, râvnind în taină la bunurile toate, / Ți-am auzit cuvântul zicând că nu se poate*”.

(Psalmul 2, *Sunt vinovat că am râvni*)

Psalmistul arghezian se afirmă într-o epocă în care comunicarea dintre transcendent și imanent este întreruptă. De aceea, căutarea dobândește accente cu atât mai dramatice cu cât ea este reluată mereu din același punct.

În Psalmul 3, *Tare sunt singur, Doamne și pieziș*, poetul își clamează condiția de damnat, de însingurat care își poartă destinul cu o *îndârjire vie*. Tânjirea lui după *crâmpetele mici de gingășie* o putem interpreta ca pe o nostalgie după frumusețea grădinii paradisiace pe care omul o cunoștea înainte de ruptură. Lipsa oricărui răspuns din partea divinului îi reamintește psalmistului că cerurile i-au rămas interzise. Într-unul dintre psalmi, se profilează imaginea cristică a Fiului răstignit cu care poetul se identifică.

Am fost să văd pe Domnul bătut de viu pe cruce reprezintă psalmul „solitudinii absolute a omului, a derelicțiunii”¹³, în care psalmistul își asumă contopirea în suferință cu cel care a murit fără ca Tatăl să îl fi salvat. Ceea ce poetul ne demonstrează aici este că omul rămâne condamnat să înfrunte, singur, durerea.

Odată cu evoluția limbajului poetic, poezia religioasă încă a mai captat interesul scriitorilor, chiar dacă, prin opera lui Ștefan Augustin Doinaș, de pildă, ne aflăm în pragul

¹³ *Ibidem*, p.195

postmodernismului. Fragilitatea condiției umane, sentimentul singurătății omului în univers, teama în fața morții și neputința lui de a o învinge, multitudinea de întrebări la care omul nu a putut afla încă răspuns, adâncirea misterelor pe măsură ce par a fi revelate, constituie, toate, probleme pe care le tratează poezii secolului al XX-lea.

Elementul de noutate care este cel mai vizibil în poezia lui Doinaș îl sesizăm la nivel lexical. Poetul își recrutează cuvintele dintr-o „zonă lingvistică nefrecventată până acum în poezia religioasă”¹⁴. Cuvintele fac parte din limba comună, pigmentată cu unii termeni la modă sau cu alură argotică pe alocuri și din limbajul jurnalistic sau chiar științific. Amestecul de termeni neologici și cuvinte banale, luat parcă voit de pe stradă, creează o impresie deconcertantă cu atât mai mult cu cât conținutul poeziei este unul religios:

„Doamne, spre ce moarte cobor: /Spre slavă sau spre mizerie?/ Amândouă mă vor/ ca pe un spirit- materie”¹⁵. (Psalmul LXIV) sau:

„Dar cineva-mi șoptește zilnic: / -Perfect! Este un text fără cusur,/ Dar spune-mi totuși: cine iscălește: / acolo dedesupt – indescifrabil?...” (Psalm XXV)

În spiritul vechii tradiții psalmice, eul liric caută apropierea de Dumnezeu și își afirmă, în anumite momente, bucuria de a putea să-L laude pe cel din a cărui operă face și el parte. Orice psalmist tânjește să stea de vorbă cu Creatorul, pe care îl percepe când ca pe un ocrotitor căruia i se adresează cu umilință, când ca pe o divinitate imperfectă deoarece a zidit o ființă după chipul și asemănarea Lui, dar care se simte slabă, însingurată și temătoare, departe de atotputernicia celui care a făurit-o.

Într-un atare context, registrul afectiv al versurilor variază de la umilință la ironie. Dumnezeu devine pentru poet doar „o imensă paranteză” căruia psalmistul îi înțelege și îi deplânge eșecul. Accentele de revoltă îi sunt provocate poetului de imposibilitatea sau de zădărnicia dialogului dintre el, pământeanul, și divinitatea implacabilă, încremenită în cerul ei rece care îi stârnise mânia și lui Arghezi:

„Dar, Dumnezeule, mai are rost / să-ți fim ascultători în lepădarea / de lumea Ta, când Tu ne-mbii trădarea? / Să nu poftim ce-avem la îndemână, deși întins de propria Ta mână?” (Psalmul XXXI)

Când își mai temperează revolta, poetul redevine ludic, interogând divinitatea de pe picior de egalitate:

„Simt, simt că ești grozav de obosit: / Creațiunea Ți-a stors toată vlaga. / Așează-Te și odihnește-te un pic... ” (Psalmul VII)

Spiritul ludic îl resimțim în jocul pe care poetul îl poartă cu cititorul, în care asistăm la „răsturnări neașteptate de roluri, cum este așezarea creației în rolul creatorului, combinații parodice de efect”¹⁶.

¹⁴ Al. Andriescu, *Psalmii în literatura română*, Iași, Editura Universității „Alexandru Ioan Cuza”, 2004, p.341

¹⁵ Ștefan Aug. Doinaș, *Psalmi*, București, Editura Albatros, 1997. Precizăm că toate citările din psalmii lui Doinaș se fac din această ediție.

¹⁶ Al. Andriescu, *op.cit.*, p.338

Omul se vede pe sine drept o copie ratată, o ființă neîmplinită al cărei rol nu poate fi altul decât să își iubească Creatorul, chiar dacă acest lucru presupune „maimuțărirea” Lui:

„Vai! Chipul Tău și-asemănarea Ta, - /cum mi s-au scurs de pe obraz.../ Cu cine/ mai semăn eu acum? Sunt o maimuță / a Domnului...” (Psalmul IX)

Însă și atunci când în cearta cu divinitatea resimțim ceva din mânia argheziană, Doinaș, prin limbajul său neconformist și autoironic, își reconsideră poziția și caută, din nou, împăcarea cu divinul, înfrigorat parcă de perspectiva de a nu mai afla pe nimeni dincolo de marginile lumii. Poezia redevine livrescă, presărată de ușoare note autopersiflante:

„Sunt palimpsestul / ființei Tale răzuită aprig / de pe bătrânul pergament al lumii. / Cum să Te fac încă citit și astăzi / de ochii celor fără de vedere? / Penița mea muiată-adânc în Vega / Te scrie doar ca alfa și omega”. (Psalmul XXX)

Sentimentele pioase nu îl părăsesc nicicând pe poet, deoarece, asemeni psalmistului din vechime, el râvnește să dobândească încrederea necondiționată în Cel de a cărui ființă se simte atât de legat. Ca și psalmistul din epoca davidică, poetul îi cere Domnului ajutorul pentru a nu se rătăci de pe calea cea dreaptă. Acceptarea lui Dumnezeu implică o debarasare de viermele îndoielii pe care rațiunea i l-a sădit omului în inimă. Omul, spre deosebire de necuvântătoare, simte că, prin cugetare, lumea i se dezvăluie doar în parte și că raționamentul îl împinge către neîncredere și către negarea miracolelor. Poetul înțelege că iubirea necondiționată se manifestă numai la ființele ingenue care, prin simplitatea lor, îi aduc Laudă celui Preaînalt:

„Numai izvorul e pur. / Înzestreză-mă, Doamne, / cu botul naiv al vițelului care-l /descoperă proaspăt sub frunze de brustur!” (Psalmul XVII)

Rațiunea este socotită deopotrivă ca har și ca blestem, întrucât prin ea se insinuează îndoiala. Răscolitoare și neobosită, rațiunea îl îndeamnă pe om să dezlege cât mai multe dintre tainele lumii, chiar dacă nu a fost înzestrat cu suficientă forță pentru a duce până la capăt un atare demers. Îndoiala îl face să rătăcească și să se întristeze că nu își află alinarea pe care cerurile goale i-au făgăduit-o. Lipsa răspunsului îl conduce pe om la un pas de disperare:

„...Tu nu zici nimica?...Ori poate că Tu, viul între vii, / ce ești cu-adevărat, nici Tu nu știi.” (Psalmul XXVIII)

Psalmistul își caută refugiul în cuvinte, care, prin revărsarea lor năvalnică, îi provoacă poetului temerea că pierde din nou calea, întrucât verbozitatea își dovedește ineficacitatea în a-l scăpa de îndoieli:

„Vai! De năvala prea multor cuvinte / n-apuc să le rostesc pe cele sfinte.” (Psalmul XXVII)

Bibliografie

Andriescu, Al., *Psalmii în literatura română*, Iași, Editura Universității „Alexandru Ioan Cuza”, 2004.

- Arghezi, Tudor, *Versuri*, București, Editura Cartea Românească, 1980.
- Balotă, Nicolae, *Opera lui Tudor Arghezi*, București, Editura Eminescu, 1997
- Cartoian, Nicolae, *Istoria literaturii române vechi*, București, Editura Minerva, 1980.
- Doinaș, Ștefan, Aug., *Psalmi*, București, Editura Albatros, 1997.
- Dosoftoi, *Psaltirea în versuri*, Ediție, postfață, tabel cronologic, referințe critice de Aureliu Goci. București, Editura 100+1 Gramar, 1998.
- Manolescu, Nicolae, *Istoria critică a literaturii române. I*, București, Editura Minerva, 1990.
- Mușina, Alexandru, *Supraviețuirea prin ficțiune*, Brașov, Editura „AULA”, 2005